

Jak nakopnout českou ekonomiku? Především do ní přestaňme kopat!

V tuzemské veřejné diskuzi se již nějakou dobu skloňují návrhy, jak po letech stagnace opět nakopnout českou ekonomiku. Takový úkol si, zdá se, zadala i samotná vláda, když jím pověřila Národní ekonomickou radu vlády (NERV) v čele s ekonomem [Dominikem Stroukalem](#). Jaká opatření pro podporu hospodářského růstu naší země tedy prosadit, a od kterých se naopak držet co nejdál?

Základním pravidlem hospodářské politiky by vždy měla být klasická, leč nestárnoucí zásada medicíny známá pod heslem *primum non nocere*, tedy především neškodit. Vláda dbající liberálních principů jistě nemůže zavádění nových opatření ospravedlňovat pouhými (jakkoli bohublíbými) záměry. Ostatně, jak píše Hayek, „*zásada, podle níž účel světí prostředky, je v individualistické etice považována za popření veškeré morálky*“.¹ Společnost nezajímá mínění, nýbrž činy a jejich důsledky bezprostředně se týkající těch kterých jedinců. A jak trefně dodává skotský antropolog James Frazer, „*pro svět je zajisté lepší, když lidé jednají správně ze špatných motivů, než když činí zlo s těmi nejlepšimi záměry*“.² Je příznačné (ač zprvu zřejmě překvapivé), že se úmysly, jež stojí v pozadí vládního počínání, často přímo tristním způsobem rozcházejí s jeho skutečnými ekonomickými důsledky, které jsou s nimi nezdárka tak rozporné, jak jen mohou být. V tomto duchu pokládá Hayek řečnickou otázku: „*Je možné si představit větší tragédii než snažit se uvědoměle vytvářet svou budoucnost v souladu s vysokými ideály a ve skutečnosti bezděky plodit pravý opak toho, oč jsme usilovali?*“³

Žijeme v době, kdy se stát rozpíná takovou rychlostí, že jeho postupné splývání se společností již skoro nikoho ani trochu neznepokojuje. Ale běda! Za neuvěřitelným rozmachem životní úrovně, jemuž se v posledních několika dekádách neustále těšíme, stojí právě odstranění všemožných bariér svobodného prosazování lidského důvtipu, který Julian Simon správně nazývá tím největším bohatstvím („The Ultimate Resource“)⁴ a díky němuž se stali lidé schopni uspokojovat stále větší množství svých tužeb. Byla to výhradně tržní konkurence coby proces nepřetržitého objevování⁵, která zajistila tento neobyčejný pokrok. A přestože konkurence – slovy Hayeka – „*může snést určitou příměs státní regulace, nemůže být s plánováním podle libosti kombinována, aniž by přestala fungovat jako účinné vodítko výroby*“.⁶

Bojovníci za svobodné podnikání a volnou konkurenci bývají často hanlivě označováni za vehementní ochránce zájmů dnešních bohatých. Jenže skutečnost je jiná. Jak výstižně praví Mises, tito jedinci chtějí pouze „*přenechat volnou ruku neznámým lidem, kteří budou podnikateli zítřka a jejichž vynalézavost zpříjemní život budoucím generacím*“.⁷

„*To, že se člověk podřídil neosobním silám trhu,*“ píše Hayek, „*umožnilo v minulosti růst civilizace, která by se jinak nemohla rozvinout.*“⁸ O čtyři desetiletí později tentýž autor dodal

---

¹ Hayek, F. A. (1990). *Cesta do otroctví*. Praha: Academia. Str. 119.

² Frazer, J. G. (1909). *Psyche's task*. Londýn: Macmillan. Str. 82.

³ Hayek, F. A. (1990). *Cesta do otroctví*. Praha: Academia. Str. 21.

⁴ Simon, J. L. (2006). *Největší bohatství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

⁵ Viz Kirzner, I. M. (1998). *Jak fungují trhy*. Praha: Liberální institut.

⁶ Hayek, F. A. (1990). *Cesta do otroctví*. Praha: Academia. Str. 45.

⁷ Mises, L. (2018). *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut. Str. 74.

⁸ Hayek, F. A. (1990). *Cesta do otroctví*. Praha: Academia. Str. 157.

důležitý dovětek: „*Máme-li naší civilizaci rozumět, je třeba si uvědomit, že rozšířený řád nebyl výsledkem lidského plánu či záměru, ale vznikl spontánně*“.⁹ I když pomineme ekonomické výhody, nadřazenost tržního hospodářství proti všem myslitelným alternativám vyplývá i z čistě mravních důvodů. Jeden z nejvýznačnějších filosofů 18. století David Hume tvrdí, že trh umožnil „*sloužit jinému bez toho, aby se mu prokazovala skutečná laskavost, nebo aniž by člověk toho druhého vůbec musel znát*“.¹⁰ A nejen to; v důsledku nepochopené a neoceníitelné instituce volného trhu je v „*zájmu dokonce i špatných lidí, aby jednali pro obecné dobro*“.¹¹

Co tak může vláda s ohledem na nespornou převahu tržního hospodářství vůbec činit, jestliže je jejím cílem pomoci ekonomice? Potenciální úkoly vlády se vskutku jistě velmi zredukuje, uvědomíme-li si, že trh má ve většině případů jednoduše navrch.¹² Co by tedy měla vláda nyní provést, usiluje-li o zvýšení blahobytu v naší zemi? Tržní řád je dle Hayeka sebeuspořádávajícím procesem, pro nějž platí, že u něj umíme vytvářet leda podmínky, které iniciují jeho průběh, avšak není v našich schopnostech přímo zkonstruovat jeho výsledky.¹³ Jediné, co proto můžeme udělat, je pouze vyloučit ty prvky takového procesu, jež se nepodřizují jeho požadovaným pravidlům, a poté jej nechat samovolně působit.

Je především třeba – slovy Hayeka – „*spíše vytvářet příznivé podmínky pro pokrok než pokrok plánovat*“.¹⁴ Dle tohoto rakouského ekonoma je většina vad a nedostatků spontánního řádu trhu dána snahami zasahovat do jeho subtilních mechanismů, případně marnými pokusy zlepšovat detaily na jeho výsledcích.¹⁵ Jinými slovy stačí z naší ekonomiky odstranit tíživé okovy a nadobro přetnout těsná pouta, jež ji tuze svazují a s ní i maří naše naděje na prosperující budoucnost. Jak ovšem brzy shledal Tomáš Ježek, pomyslný otec české privatizace, není snad paradoxnějšího úkolu než se snažit uvědomělým řízením přivést na svět spontánní řád trhu.¹⁶ Jinudy však cesta nevede. Jakýmkoli konstruktivistickým snahám, prostřednictvím vládních zásahů přivodit lepší výsledky fungování trhu, se musíme důsledně vyvarovat, pakliže si nepřejeme, aby se dnešek zapsal do ponuré ekonomické historie dlouze zaznamenávající „*vládní politiky, které selhaly, protože byly koncipovány prostým přehlížením ekonomických zákonů*“.¹⁷

---

⁹ Hayek, F. A. (2022). *Osudná domýšlivost: omyly socialismu*. Praha: Liberální institut. Str. 13.

¹⁰ Hume, D. (1886). *A Treatise of Human Nature*. In D. Hume, T. H. Green & T. H. Grose (ed.), *Philosophical Works* (díl 1 a 2). Londýn: Longmans, Green. Str. 289.

¹¹ *Ibid.* Str. 296.

¹² Viz Hayek, F. A.; Wenar, Leif & Kresge, Stephen (ed.) (2002). *Autobiografické rozhovory*. Brno: Barrister & Principal. Str. 88.

¹³ Hayek, F. A. (2022). *Osudná domýšlivost: omyly socialismu*. Praha: Liberální institut. Str. 106.

¹⁴ Hayek, F. A. (1990). *Cesta do otroctví*. Praha: Academia. Str. 179.

¹⁵ Viz Hayek, F. A. (2022). *Osudná domýšlivost: omyly socialismu*. Praha: Liberální institut. Str. 107.

¹⁶ Ježek, T. (1995). *Předmluva jedné oběti kontrarevoluce vědy*. In Hayek, F. A. (1995). *Kontrarevoluce vědy: studie o zneužívání rozumu*. Praha: Liberální institut. Str. 7.

¹⁷ Mises, L. (2008). *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut. Str. 60.